

Становище за дисертационен труд на Димитър Александров за придобиване на научна степен „доктор” по Направление 2.1 / сравнително лотературознание) Институт за литература, Направление „ Сравнително литературознание”, Българска академия на науките

Димитър Николов Александров е представил дисертационен труд на тема „Фикционални репрезентации на постчовешкото в постмодерния роман дистопия в литературата на Северна Америка и Канада: Филип Дик, Уилям Гибсън, Маргарет Адууд”. Според автора /стр. 146/ той се състои от 200 стандартни страници, структурирани в увод, пет глави, заключение, библиография и приложение. Темата е благодатна, защото се състои от компоненти, всеки от които е интересен, актуален и малко разработван в българската литературна теория и критика : 1/изобразяването на постчовешкото, 2/ романият поджанр дистопия и 3/ самите автори и избора на творбите им.

Що се отнася до уточняването на обекта, целите и тезата на дисертацията, то липсва в увода / където му е мястото/ с изключение на една доста обща формулировка, която намерих на стр. 9: „Ако целта на изследването е еволюцията на материалния обект в романа-дистопия, то безспорно най-интересни и и полезни ще бъдат/?/ съпоставката на избраните от мен романи и „ Ние” на Замятин, „ 1984” на Оруел и „Прекрасен нов свят” на Хъксли.” Формулировката на целта в автореферата /стр.6/ също е доста обширна и мъглява: „Основната цел на дисертацията е да хвърли светлина върху атмосферата на постмодерната дистопия и литературните идеи, които я определят.”

Уводът от 17 страници прави опит да изясни теоретичния инструментариум и методология, но безуспешно. В първите три страници очакваме обещаното разграничение между утопия, антиутопия и дистопия /чрез книгата на Том Мойлан/, но това не се случва, защото авторът изведнъж скача в темата за постхуманизма и постчовешкото, поджанра киберпънк, феминизма в неговите разновидности, позовава се на някои изследвания и накрая паркира в територията на Бодрияр. В частта „Основни методологически направления” няма нищо методологическо – общи приказки за дистопиите, преглед на темите, изследвани от тримата автори и тяхна най-обща характеристика, паралели със Замятин, Оруел и Хъксли, връщане към по-рано неуточнени термини, Нортръп Фрай, Фуко, Делъоз, Гатари и пак Бодрияр - изобщо коктейл от имена и заглавия, които по никакъв начин не изграждат ясна и стройна

теоретична и методологическа рамка. Да не говорим, че доста малко от тези имена и заглавия / с изключение на Бодрияр/ се използват в конкретните анализи по-нататък. Не знам кога е писана последната част от увода „ Структура на изследването”/ 16-20 стр./, но употребата на бъдеще време в нея ми се струва крайно неуместна /особено за текст, който я предхожда/. Тук също има пасажи, чийто смисъл не се вменява в заглавието „Структура на изследването”. След като авторът разказва какво ще прави в отделните глави / не смятам, че това е необходимо в подробности/, той отново се връща към Бодрияр, Фуко, Лиотар, Гатари, Джеймисън и др., и прави някакъв бегъл преглед на писаното по темата. С една дума, пълна липса на яснота, логика и структура.

Подобна критика заслужава и следващата глава, една от петте, които се занимават с избраните романи. Тя е озаглавена “ Постапокалипсисът и постчовешкото в „Беглец по острието” на Филип Дик. В текста не липсват интересни наблюдения и постановки за властта, роботите и андронидите, предметите и отпадъците, но те не се доразвиват чрез анализ и изследване. Няма вникване в текста, цитатите не се коментират, правят се интересни паралели с Бодрияр, Замятин, Оруел и Хъкли, но повърхностно. Анализът е предимно съдържателен и не надраства нивото на предговорния стил . Също така не става ясно жанрово къде стои романът – на границата на постмодернизма, вътре в постмодернизма /стр.21. /, между утопията и антиутопията или в дистопията / стр.27/и т.н.

Втората глава се занимава с романа „ Невромантик” от Уилям Гибсън. Тук като че ли може да се отграничи някаква структура – от тема към герои, влияния и мотиви, но пак няма дълбочина и конкретика на анализа, който се задоволява с общи констатации и декларации. Връзката с възгледите на Бодрияр за предметите, разрушаването на тялото, материализацията на природата, използването на готическото в контекста на По и други писатели в жанра са все много интересни аспекти на темата, но неразвити , недостатъчно детайлизирани чрез конкретния текст. Например, главата завършва с кратък коментар за ролята на езика за дехуманизацията без нито един пример. А това би било много благодатно поле за анализ.

Третата глава въвежда Маргарет Атууд с нейната дистопия „ Разказът на слугинята” – един много интересна творба, извънредно благодатна за анализ и размишления върху различни аспекти на дехуманизацията.Отново се натъкваме на недостатъците на предишните части – общи и мъгляви съждения, неподкрепени с конкретно изследване, споменаване на критически статии по темата без аналитично използване в текста, дълги цитати без коментар и пр. Също така и тук не се изяснява

жанровият статут на романа / „ диалог между класическите антиутопии и постмодерната условност /52 стр./, „ трансгресия на либералния неокапиталистически проект, който се заменя с викториански ревизионизъм”/ и т.н.

Четвърта и пета глава третираат два сравнително нови романа на Атууд, написани в първото десетилетие на 21в. Както посочва авторът, те са тематично и жанрово свързани и принадлежат към т.н. биопънк, който се занимава с тъмната страна на революцията в биотехнологиите. Няма да повтарям забележките си върху предишните глави, защото те се отнасят и до тези части на дисертацията. Бих отбелязала обаче тоталната неуместност на включването на статия върху дистопиите на Атууд, представена на конференция от дисертанта през 2009г. Текстът обхваща почти шест страници, пълни с повторения на констатации и разсъждения от предишните глави.

Заключението, което обещава да сумира резултатите от изследването всъщност представлява описание/преразказ/ на предишните глави с добавки на нови неща, нови термини, нови автори, включително кратък историко-социологически преглед на епохата.

Библиографията на български и английски е пространна, но не е ясно колко от посочените заглавия са усвоени от автора.

Смятам за неуместно включването на приложението „Дистопията в България”. В нея има повторения на вече казани в изложението неща, а коментарите върху оскъдните образци на дистопии в българската литература спокойно е могло да се включат в уводната глава.

Езикът на текста е на много места тежък, стилово неизчистен, да не говорим за слабото познаване на правилата за пунктуация и използване на члена. Няма бележки и цитиране на използвани източници.

Не е предоставена никаква информация за академичното развитие на дисертанта освен списък на пет публикации без текст.

Както е видно, работата страда от много несъвършенства по отношение на логическа структура, теоретико-методологическа рамка, задълбочено изследване, език и техническо оформяне. Тези явни недостатъци поставят въпроса за научното ръководство и компетентността на вътрешното разглеждане на дисертацията. Протоколът съдържа предимно общи забележки и препоръки. Последното изречение препоръчва дисертантът да докладва за направени корекции, но ако това изобщо се е

случило, очевидно не е било достатъчно. По-скоро работата е трябвало повторно да се представи и обсъди преди придвижването ѝ за защита.

Въз основа на казаното дотук смятам, че представеният дисертационен труд се намира в предварителен етап и не отговаря на стандартите и критериите за научно изследване. Затова убедено НЕ подкрепям присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Димитър Александров.

доц.д-р Юлия Стефанова
Член на научно жури

20 септември, 2014г.